

હરિજનોને માટે.

તુલસીદાસ

તથા

કબીરની સાખીઓ.

છપાવી પસિદ્ધ કરનાર,
બુકસેલર મહાદેવ રામચંદ્ર ભગુબટે,
ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ.

અમદાવાદમાં ખમાસાને ચકલે ધી નટવર પિન્ટીંગ પ્રેસમાં
બોગીલાલ નારણદાસ બોડીવાળાએ છાપી.

આવૃત્તિ ૪ થી

પ્રત ૪૦૦૦

સંવત ૧૯૭૩

સને ૧૯૧૭

કિંમત ૦-૨-૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
ગાંધીધામ
ગુજરાતી ગ્રંથોપાધિકરણ-સંગ્રહ

૭૪૨૭

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૪૨૭

વર્ગીકૃ

પુસ્તકનું નામ ગુજરાતી સાહિત્યના
સામાજિક

વિષય ૬૪૫૨.૯

શ્રી

તુલસીદાસ તથા કબીર ની સાખીઓ.

- સત્ય વચન આવીતા, પર સ્ત્રી માત સમાન;
ઝેટલું કરતાં હરિના મીઠે, તો તુલસીદાસ જમાન, ૧
- તુલસી ચે સંસારમે, માત માતકે લોક;
મયસે હીલીમીટી ચાલીએ, નદી નાવ સંજોગ. ૨
- કહાં કાશી કહાં કાશ્મીર, ખુગસાન ગુજરાત;
તુલસી એસે ઇવકું, પ્રારબ્ધ તે જાત. ૩
- જિયા કુલ કીસ કામકા, જ્યાં નહિ હરિકો નામ;
તુલસી મુખ્ય બહો, ઇસ મુખ્ય હરિકો નામ, ૪
- તુલસી પંછી પીનેસે, ઘટે ન સરિતા નીર;
ધર્મ કીએ ધન ના ઘટે, સહાય કરે રઘુવીર ૫
- તુલસી ગરીબ ન સતાવીએ, ખુરી ગરીબકી હાય;
મુઘા ઢોરકે ચામસે, લોહા ભસ્મ હો જાય. ૬
- રામ નામ સખ કોષ કહે, ઠગ ઠાકોર ઝોર ચોર;
વિના પ્રેમ રીઝે નહિ, તુલસી નંદકીસોર. ૭
- તુલસી નીચે જનસે, અને ન ઊંચો કામ;
મંત નમારા ના બને, મુઘા કરે ચામ, ૮

તુલસી તલપ ન છોડીએ, નિશ્ચયે લીજે નામ;
 મનુષ્ય મજુરી દેતહે, કયું રખેગા રામ. ૯
 તુલસી તખમેં જનીયો, ખડો ગરીબ નીવાજ;
 મોતી કણ મોંઘા કીવા, સોંઘા કીયા અનાજ ૧૦
 તુલસી સમય વહી ગયો, જાણ્યા નહિ જુગદીશ;
 જનની જણતાં નાડ કટી, તેં કયું ન કાટયો શીશ. ૧૧
 એક ઘડી આધી ઘડી, આધીમેં પણ આધ;
 તુલસી સંગત સાધકી, કટે કોટી અપરાધ. ૧૨
 ચલતી ચકીમેં પીસાતે, તુલસી કહે સખ લોક;
 કોઇ વીરલા સંત રહે ગયા, પરિશ્રમ કીલકી ઓટ; ૧૩
 દયા ધર્મકો મુગ હે, પાપ મુગ અભિમાન;
 તુલસી દયા ન છોડીયે, જામલગ ઘટમેં પ્રાણ. ૧૪
 આવ નહિ આદર નહિ, નહિ નેનનમે નેહ;
 તુલસી વા ધર ન જામજે, મર કંચન વરસે મેહ. ૧૫
 આવ હય આદર હય, હય નેનનમે નેહ;
 તુલસી વા ધર જામજે, મર બાલા વરસે મેહ; ૧૬
 તુલસી સીતારામકં, રીઝ બજે કે ખીજ;
 ઉલટા સુલટા વાપીએ, જ્યું ખેતરમે ખીજ. ૧૭
 તુલસી કીડા લીમડા, ચખા ચાહે ખાંડ;
 મન ચાહે વૈરાગકું, ધરકું ચાહે રાંડ. ૧૮
 તુલસી વશીકરણ મંત્ર હે. તજીએ વચન કઠોર
 મીઠી મીઠી જાતહે, વશીકરણ નહિ ઓર. ૧૯
 કૃષ્ણ કૃષ્ણ સખી કહે, અજોધ્યા કે સખ કોઇ;
 તુલસી ધ્રુવમે આપકે, કયા રામસે ખેર હોઈ. ૨૦

મોર મુગટ નીચે ધરો, કીટ મુગટ ધરો શીશ; ૨૧
 ધનુષ્ય આણ હસ્તક ધરો, તો તુલશી નામે વીશ.
 કહા કહું છપી આજકી, ભલે ખીરાજો નાથ;
 તુલસી મસ્તક જખ નમે, ધનુષ્ય આણ તો હાથ. ૨૨
 કીત મોરલી કીત ચંદ્રીકા. કીત ગોપીઅનકો સાથ
 અપને ભક્તકે કારણે, શ્રીકૃષ્ણ ભયે રહુનાથ. ૨૩
 તુલસી ઘટે નહિ મોહ તમ, કાટી કરો ગુણ ગ્રામ;
 હૃદય કમલ કુલે નહિ, ખીન રહુકલ રહુરામ. ૨૪
 સતીઆ સત નવ છોડીએ. સત છોડે પત જાય;
 સતકી ખાંવી લક્ષ્મી, શીર માલેગી આંચ, ૨૫
 ચિત્રકોટકે ઘાટપર, મર્ધ અંતનકી બીડ;
 તુલસીદાસ ચંદન ધસે, તીલક કરે રહુવીર, ૨૬
 તુલસી પર ધર જાય કે, દુખ ન કહીએ રોય;
 ન અપના ભરમ ગુમાઇએ, જોહોની હોય સો હોય. ૨૭
 તુલસી તલપ ન કીજીએ, રીજક મોત સખી સાથ;
 ક્યા રહે જગતસે, કલમ પ્રભુકે હાથ. ૨૮
 તુલસી રેખા કરમકી, કમુ ન ભેટે રામ;
 મેટન સમર્થ હય પણ, સમજ કીયો હય કામ. ૨૯
 ન ધન રહે ન જોખન રહે, ન રહે ગામ ને ઠામ,
 તુલસી જગમે જશ રહે, કે કરદે કીસીકો કામ. ૩૦
 પરધન પથર જાણીએ, પર સ્ત્રી માત સમાન;
 એટલું કરતાં હરિ ના મીત્રે, તુલણીદાર જમાન. ૩૧
 સખ સોનાકા નગર બન્યા, પારસમણીકી પોલ;
 તુલસી હરિકી ભક્તિ ખીન, જમડા કરે ધમરોલ. ૩૨

તુલસી પૂર્વકે પાપસે, હરિ ચર્યા ન સુકાય;
 જેસે તાપકે જોરસે, ભોજનની રચી જાય. ૩૩
 તુલસી જીસકે મુખસે, ઘોખે નીકસે રામ;
 કિસકે પાંકી મોજડી, મેરે તનકા ચામ, ૩૪
 રામ નામકો આલસી ભોજનકો હુશિયાર:
 તુલસી એસે નરનકો, વાર વાર ધિકાર ૩૫
 તુલસી કહે ઈસ જગતમે, સત્યસે મીલીએ ધાય;
 ક્યા જાણે કીસ બેસસે, રામચંદ્ર મીલ જાય. ૩૬
 ખેતર ખગડયું તણખડે, સખા ખગડી કુડ;
 ભક્તિ ખગડી લાલચે, જેમ કેમર પડી ધુડ. ૩૭
 સેજ લીયા સો દુધ ખરાખર, માંગલીયા સો પાણી;
 ખેંચ લીયા સો રક્ત ખરાખર, જોરખ ખોલે વાણી. ૩૮
 ચાર પહર ધધી કરે, ચાર પહર રહે સાખ:
 રામ નામ ધડી ના લીયો. મુક્તિ કદાસે હોઈ. ૩૯
 મેં કહ્યો ગોપાલ જન, મેં ન કહ્યો ગોપાલ;
 મેં ન કહ્યો ત્યું તેને કીયો, ક્યું ન પડે જાંજલ. ૪૦
 કનક ઘડયો નંગે જડયો જડયો શીમ ગોપાલ:
 પ્રકૃતિ સ્વભાવ ના મીડયો, અંતે પુછકો ખાલ. ૪૧
 મલંખ પડા ખજારમેં, દોનું દીનકી ખેર;
 ના કાદુસેં દોસ્તી, ના કુકાદુસેં વેર. ૪૨
 કાલ કરંતો આજ કર. આજ કરંતો અજ,
 અવસર વીત્યો જાત હે, શીર કરેગો કમ, કયા. ૪૩
 સંસારીના દુકડા નવ નવ આંગળ દાંત:
 ભજન કર્યા થકી પચે, નહિ તો દાંટે આંત. ૪

મંકટસે સાધુ બયે, સાધુસે મુનીજન હોય;
 ચલા જાવે વૈકુંઠમે, પલા ન પકડે કોય. ૪૫
 જપ માલા છાપા તિલક, રૂરે ન એકે કામ;
 મન કાચે જાવે વૃથા, સાચે રાચે રામ. ૪૬
 ભક્તિ ખીજ પલટે નહિ, જો જુગ જામ અનંત;
 જાંચ નીચ ધર જન્મ લે, તોઈ સંતકો સંત, ૪૭
 પડે રહે દરમારમં, ધકા ધણીના ખામ;
 કપુક લેહેર દરીઆવકી, દુઃખ દારીદ્ર મીટ જામ. ૪૮.
 રામ નામ સખ કોઈ કહે. દશરથ ન કહે કોઈ;
 એકવાર દશરથ કહે, કોટી જન્મ ફળ હોય. ૪૯
 આવ કહેસો આલિઆ, ખેડ કહે સો પીર;
 જસ ધર આદરભાવ નહી, ઉસકા કાટો શીર ૫૦
 સંત બડે પરમારથા, શીતળ ઉનકે અંગ;
 નપત ખુઝાવે ઓરકી, દે દે અપનો અંગ. ૫૧
 કાટે તો ખીજે નહી, સાંચે તો ફૂનહી તેહ;
 પથર મારે ફળ દીએ, તાપ શીત સખ સેહ. ૫૨
 રામ રૂપીઆ રોકાહે, ખરચત ખુટત નાહી;
 લેતે દેતે ના ધટે, એસી ચીજ કોઈ નાહી. ૫૩
 કળજુગ સમાન કોઈ જુગ નહી, જો જપે ત્રીરામ લોલાય,
 ખીજ જુગે મુશ્કીલ મળે, કળજુગમાં મળે જલ્દી આય. ૫૪
 પડદે રહેતી પદમણી, ન લેતી હરોનું નામ;
 કરણીએ સરજ કુતરી, હુઠે આપુ ગામ, ૫૫
 રામ ઝરખે ખેડકે, સખકા મુજરા લેત,
 જોસો જીનકી ચાકરી, તેસા તીનકું દેત. ૫૬

સમ નામ બાખરી, ખરી નીતસે ખાય,
 અંગ પીડા વાધે નહી, મહા રોગ મીટ જાય. ૫૭
 સમ નામકી લુટ હે, લુટ શકે તો લુટ;
 અંતકાળ પસ્તાયગો, પ્રાણુ જાયગો છુટ. ૫૮
 જનની જણુતો હરિભક્ત જણુ, કાં દાતા કાં શુર;
 નહીં તો રહેજે વાંઝણી, મત ગુમાવીશ નુર, ૫૯
 રામ નામ જમશેર પકડકે, કૃણુ કરારા બાંધ લીયા;
 દયા ધર્મકી ઢાલ બનાવે, જમકા દારા જીત લીયા. ૬૦
 સીયા તખ તરવર બયા, કાટા તખ બયા ઝાઝ,
 તારે પણુ ખોળે નહીં પ્રભુ બાંધ્ય ગ્રહેકી લાજ. ૬૧
 મેં જાણ્યું હરિ દુર હયે, હરિ હય હદયા માંદિ;
 આડી ત્રાડી કપટકી, તાસે દીસત નાંહિ. ૬૨
 કંચન ત્યાગો સેહેજ હય, સેહેજ ત્રીયાકા નેહ;
 માન બડાઈ ઓર ધર્પા, તુલશી દુર્લભ દેહ. ૬૩
 અગન પલીતા રાજ દંડ, ચોર સુશ લેખાય,
 છતતા દંડ દુનિયા મહે, ધર્મ દંડ સહો ન જાય. ૬૪
 કેહેણી મીસરી ખાંડ હે, રેહેણી તાતા લોક;
 કેહેણી કેવે રેહેણી રખે, એસા વીરલા કોક. ૬૫
 જેસો દીલ હરામસે, તેસો હરિસે હોય,
 ચલા જાવ વૈકુંઠમે, પલા ન પકડે કોય, ૬૬
 જોનેકુ હર મામ હે, દેનેકુ અનદાન;
 તરનેકુ આધિનતા, યુડનેકુ અભિમાન. ૬૭
 પાણી તો વહેતા મલા. બાંધ્યા ગંદા હોય;
 સંત તો રમતા મલા, દાગ ન લાગે કોય. ૬૮

કરણી કરે ભેટકી, ચણે હંસકી ચાલ; ૬૯
 પુછડા પકડે શીખાલકા; કીસ ખીધ ઉતરે પાર. ૭૦
 સંકટસે સાધુ ભયે, પુનિ ન ભજે ભગવંત;
 લક્ષ ચોરાશી શીરત હે, વીરકા નાવે અંત. ૭૧
 હરી હીરા કેરી ગઠડી, ધરાક વિના મત ખોજ;
 જખ મીલે હીરાકે પારખુ, હીરા લેશે મોલે મોલ. ૭૨
 ખડો ખડાઇ નવ કરે, ખડા ન ખોલે ખોલ;
 હીરા મુખસે ના કહે, લાખ અમારામોલ. ૭૩
 ચીંતાસે ચતુરાઇ ઘટે, દુઃખસે ઘટે શરીર;
 પાપસે ઘટે લક્ષ્મી, કહે ગયા દાસ કબીર. ૭૪
 ભરથ અપની જનની તજ, પિતા તજે પ્રલ્હાદ;
 વિભિષણ અપના માઇ તજે, શ્રી રામકે કાજ. ૭૫
 માલા બનાઇ કાષ્ટકી, ખીચમે ઠાલા સૂત;
 માલા ખીચારી કયા કરે, જપને માલા કપૂત. ૭૬
 કયા કહું રઘુનાથજીના, સખ કરમકો ખેલ;
 વિભિષણકું લંક દી, હનુમાનકું તેલ. ૭૭
 બ્રાહ્મણ ભયે તો કયા ભયે, ગલેમે ડાલા સૂત;
 આત્મજ્ઞાનકી ખખર નહાં, ભયે રમજ્ઞાનકા જૂત. ૭૮
 ચંદન પડા ચમારકા ધર, નીત ઉઠે ફૂટે ચામ;
 ચંદન ખીચારા કયા કરે, પીડા નીચસેકામ. ૭૯
 મરવા મરના સૌ કહે, મરી ન જાણે કોય;
 જે મરનેકું જાણે તો. શીર ન મરના હોય. ૮૦
 મનકી જાણે દીલથી જાણે, જાણે ચીતકી ચોરી;
 ઉનસેં કયું છીપાપખે, જીરકે હાથમે દોરી. ૮૧

- અજમર કરે ન ચાકરી, પંખી કરે ન કામ;
 દાસ મલુકા યું કહે, સખકા દાતા :રામ. ૮૧
- પોથી સો થોથી બની પંડિત બને ન કોય;
 અક્ષર અક્ષર પ્રેમકે પડેસો પંડીત હોય. ૮૨
- હરિ ભજવો હક બોલવો દોનો ખાત અવસ;
 તુળશી વાકો રહેત હે આડો પહર અમલ. ૮૩
- બંધે બોલે બંધ નહં મરમ નહીં મન માંય;
 તાકો સંગ ન કીજીએ છોડ ચલે બનમાંય. ૮૪
- પશુકી તો પનિયા ભમ નરકો કષ્ટુ ન હોય;
 નર જો કે કરશી કરે તો નરકો નારાયણ હોય. ૮૫
- કહેતે સાં કરતે નહીં તુખકે બડે લખાડ;
 કાળા મખ લે જામગે સાહેબકે દરખાર. ૮૬
- આશા તો રામ નામકી દુજી આશ નિરાશ,
 નદી કીનારે ધર કરો, કદી ન મારે પ્યાશ. ૮૭
- ઢોર ઘડતાં મનુષ્ય ઘડયો, ભુલ્યો શીંગ ને પુંછ;
 તુલશી હરિકી ભાક્તમાન, ધીક દાદી પીક મુંજ. ૮૮
- તુળશી કહે મેં પારખ્યું, પરખ્યા રામ રતન;
 જપ તપ તીરથ કાચમણી ત્યાં નહીં માન્યું મન. ૮૯
- તુળશી તુળશી સખ કોઇ કહે તુળશી બનકા વાસ;
 કૃપા ભમ રૂપનાથકી હો ગયે તુળશીદાસ. ૯૦
- તુળશી એક દીન વોહીયે મીસે ન માંગે ચુન,
 કૃપા ભમ રૂપનાથકી હો ગઈ લુચી જુન. ૯૧
- તુળશી વાહાં ન જામગે જ્યાં ન કહે કે આઓ;
 ઘાસ બરાબર જાનીએ કયા રાજ કયા રાઓ. ૯૨

અર્થ અર્થમે દ્રવ્ય હય વિદ્ય અસ્તશે રાજ;
 તુળશી એક દીન મર્ણુ હય આવે કોને કાજ. ૯૩
 આદી અંત આઈ નહીં અંત સંત નહી જાય;
 ખીચ બધ ખીચે મધ તુળશી ઝંખે ખલાય. ૯૪
 તુળશી એ સંસારમે સખી બક્ષા બન જામ;
 નર્ક કુંડ ખાલી પડે વૈકુંઠ કહાં સમામ. ૯૫
 તુળશી જહાં વિવેક નહીં તહાં ન કરીએ બાત;
 સત શબ્દ એક હે કરકર કપુર કપાસ. ૯૬
 શ્વાસ શ્વાસમાં રામ બજ મીથ્યા શ્વાસ મત ખોય;
 ના જાણું એ શ્વાસકી આવન શીર નહીં હોય. ૯૭
 તન વાડી મન કેવડા સંચી અમૃત વેણ;
 પ્રાણ પુરપકે બાગમે અજન્મ કુચે દો નેન. ૯૮
 ચલના બલા ન કોમકા દોહીના બત્રી ન એક;
 મંગના બલા ન બાપસે જે પ્રભુ રાખે ટેક. ૯૯
 પાવ પદલકી ખમર નહીં કરે કલકી બાત;
 જીવકે પર જમ કિસ્તડે જ્યું નેતપર બાજ. ૧૦૦
 એછે નરકે પેટમે રહે ન મોગી બાત;
 પાવ શેરકે પાત્રમે કયસે શેર સમાત. ૧૦૧
 બક્તિ અસી કીજીએ, જેસો ટંકણ ખાર,
 આપ જકુ પર રીઝવે, બાંગ્યાં સાંધે હાડ. ૧૦૨
 ધર બાળે ધર ઉગરે, ધર રાવ્યે ધર જાય;
 એક અચંબા એસા દેખા જે સમા કાળકું ખાવ. ૧૦૩
 સાંધ મેરા બનીયા વણજ કરે વેપાર;
 બીન ડાંડી બીન તાકડી તોડે સમ સંસાર. ૧૦૪

રામ નામ કે કારણે, સખ ધન ડાલ્યો ખોયે;
 મુરખ જાણે ગીર પડ્યો, દીન દીન દુખો હોય. ૧૦૫
 રામ નામ સખ કોઈ કહે, ઠગ ઠાકોર ને ચોર;
 હુ પ્રહલાદ જો તર ગયો, વોહી નામ કધુ ચોર. ૧૦૬
 ગુરુ લોભી શિષ્ય લાલચુ, દોનો ખેત્રે દાવ;
 દોનો ખુટે બાપડે, શો ખેડ પથરકી નાવ. ૧૦૭
 ગુરુ ખીન જ્ઞાન ન ઉપજે, ગુરુ ખીન મીલે ન ભેદ;
 ગુરુ ખીન સંશય ના મીટે, જય જય જય ગુરુ દેવ. ૧૦૮
 કરત કુસંગ ચાહત કુશલ એહી બડો અફશોષ;
 સમુદરકો મહીમા ઘટયો, રાવણ બયો પડોશ. ૧૦૯
 જીવ જીવકે આશરે, જીવ કરત હે રાજ;
 તુળશી રઘુવર આશરે, કયું બગડેગો કાજ. ૧૧૦
 તુળશી ધીરજ કે ધરે, કુંજર મણુબર ખાય;
 હુક હુકકે કારણે, જ્ઞાન ધરોધર જાય. ૧૧૧
 સી કહેતે શ્રી ઉપજે, તા કહેતે તમ નાસ;
 તુળશી સાતા જો કહે, રામ નામ લે પાસ. ૧૧૨
 સીર ગુણ હો શુરા કયે નિરગુણ કયે કખીર;
 રામ રતન તુળશી કયે, જય જય જય રઘુવીર. ૧૧૩
 મુખ કીયા સુમરનકું, મુણનેકું કીયા કાન;
 તરનેકું આધીનતા, ખુડનેકું અભિમાન ૧૧૪
 જુહાર જુહાર વણિક કહે, ન જાણે જુહારકા ભેદ;
 ભેર જાણે ખીન રહત હય, આઠો પહર બહુ ખેદ. ૧૧૫
 જળમે જમદીથ હય, હહામે હરિ સાર;
 રરામ રામ રમ રહ્યો, તાકા નાણુ જુહાર. ૧૧૬

સુમરન એસો ચાહીએ, જાકો ધરીએ ધ્યાન;
 સત જુગ ત્રેતા દ્વાપર, કળી ચારે જુગ પરમાન. ૧૧૭
 સીતા પતીકી કોટડી, ચંદન જડે દૃકમાડ;
 તાળા કુંચી પ્રેમકા, તુમ જોલો અવધ કુમાર. ૧૧૮
 રામ નામ રટતે રહો, જગ લગ ઘટમે પ્રાણ;
 કપહુક દીન દયાળકું, શબ્દ પડેગા કાન. ૧૧૯
 તુળશી બીરવા બાગમે, સીયત એ કુમલાય;
 રામ બરોસે વોવી રહે, પરખતપે હરિઆર. ૧૨૦
 સાખી શબ્દ સુણ્યા સહુ, મઠયા ન મનકા ડાઘ;
 સંમતસે સુધર્મો નવો, તાકી બડી અબાગ. ૧૨૧
 સખ નદી ગંગા વહે, સખ પથર સાલીમામ;
 સખ વનસ્પતિ હય તુળશી, જાકે હૃદય રામ. ૧૨૨
 તુલશી એ સંસારમે, કોણ બયા સમર્થ;
 એક કંચન દોઢ કુચ પર, કો ન પયોર્યો હાથ. ૧૨૩
 એક દીન એસા હોયગા, કોઉ કીસકા નાહી;
 ધરકી નારી કોન કહે, એ તનકી નાડી નાહી. ૧૨૪
 જો શીર કાટે ઓરકા, આમન, રહે કટાય;
 તુલશી હરિ દરબારમે, બદલા કહી ન જાય. ૧૨૫
 હંસા તો મોતી ચુમે, કાં લંઘન મર જાય;
 સિંહ ઘાસ નહી ચાતહે, જગ મારે જગ ખાય. ૧૨૬
 દોડે કોસ હજાર લગ, ઓર બસે લક્ષ્મી પાસ;
 બીન દીને રધુનાથ કે, મીત્રે ન તુળસીદાસ. ૧૨૭
 તુળશી એ સંસારમે પંચ તત્વ હે સાર;
 સંત સમાગમ હરિ બજન દયા દાન ઉપકાર. ૧૨૮

તુલશી કહે ધન સમકો જેસે જ્ઞાનકી પુછ;
 બટે હાથ પચાસ પણ આખર છુજકી છુંછ. ૧૨૯
 તુળશી દેવી કહીન હય જો કાહુકો દેત;
 સુરજ હોત સંસારમેં ફેર આપનો લેત. ૧૩૦
 તુળશી સીતારામસે લગાયા ચાહો નેહ.
 ધર બાંધ બીતર બાહેર કહકીં રહે એ દેહ. ૧૩૧
 મેરે મન કહુ ઓર હય કરતા કે કુછ ઓર;
 ઓત્રવ કહે માધવસે સખ જુઠી મનકી દોડ. ૧૩૨
 તુળશી એ તન ખેત હય મન વચન કૃમીકી સાન;
 પાપ પુન્ય દોડિ બીજ હય ખેતરે સો લણે નીલાન. ૧૩૩
 રામ નામ આરાધવો તુળશી વૃથા ન જાય;
 લડકાછકો પડવો આજે હોત સદાય. ૧૩૪
 તુળશી રસના તો બલી જો તું સુગીરે રામ;
 નહીતર કાઢી નોકાસીએ મુખસે બમો ન ચામ. ૧૩૫
 તુળશી વિલગ ન કીજો બજ લીજો રહુવીર;
 તન તરકસતે જાત હે શ્વાસ સારમે તીર. ૧૩૬
 સ્વારથ સીતારામ હય પરમારથ સીયરામ;
 તુળશી તેરો દુસરે દારા કહા હય કામ. ૧૩૭
 તુળસી મોહી ચતુરતા રામ ચરણ ચરણ જો લીન;
 પરધન પરમન દરણકું વેચ્યા બધી પ્રવીણ. ૧૩૮
 પ્રીતી રામપદ નિતિ પણ ચણે રાગ રસ જીત;
 તુળશી સંતનકે મતે યેહી બક્તિકી રીત. ૧૩૯
 તુળશી ખોટે દાસકો રહુપતિ રાખત માન;
 જ્યાં મૂરખ પુરોહીત ગોરને દેત દાન જજમાન. ૧૪૦

રામ ભરોસો રામ બળ રામ વિશ્વાસ;
 સુમિરિ નામ મંગલ કુશલ માંગત તુલશીદાસ. ૧૪૧
 વથા લાભ સંતોષ મુખ રઘુવર ચર્ચુ રોહ,
 તુલશી જો મન વશ કરે તો જોસે વન તેસે ગેક. ૧૪૨
 તુલશી મમતા રાખસો સમતા સખ સંસાર;
 સગ ન રોપ ન દોષ દુઃખ દાસ બયે બપાર. ૧૪૩
 ખોલક સખ સખ કે બયે સાધક બયે ન કાય;
 તુલશી રામ કપાલને બલી હોય સો હોય. ૧૪૪
 પરમેશ્વરે પ્રીત રખે ઓર પરનારીસે હસના,
 તુલશી દોનો ના બને લોટ ખાય ઓર બસના, ૧૪૫
 માયસે માયા મીલે કરકર લાંબે હાથ
 તુલશી રંક ગરીબકી કોય ન પૂછે ખાત. ૧૪૬
 પારસમણી અર કામધેન કલ્પ તરકી વાડ;
 તુલશી હરિંદ્ર ભજન ખીન તાતે ભણે ઉખડ. ૧૪૭
 જ્ઞાન ગરીબી હરિ ભજન કોમલ વચન અદોષ,
 તુલશી કમલુ ન છાંડીએ ક્ષમા શીલ સંતોષ. ૧૪૮
 તુલશી જગમે આયકે કર લીજે દો કામ;
 દેવેકો દુકડા ભણા લેવેકો હરિ નામ. ૧૪૯
 અન દોનો પ્રભુ કર સદે હોન હાર માટ બાય;
 તુલશી ઇન સંસારમે પ્રભુ ભજન સુખ દાય. ૧૫૦
 અરખ ખરખસે દ્રવ્ય મીલે ઉદ્ય અસ્તસે રાજ;
 તુલશી હરિંદ્ર ભજન ખીન સખી નર્કકો સાજ. ૧૫૧
 ચતુરાઈ અંતે પડી ધીક પડયો આચાર;
 તુલશી ભગવત ભક્તિ ખીન ચારો વર્ણુ મમાર. ૧૫૨

તુલસી અમ્હાનીકું ધરત નહીં મન ધીર;
 પીછે ખાલક જન્મ લે આગે ઉપજત ખીર. ૧૫૩
 તુલસી છત્ર બલ છાંડીકે કરીએ રામ રનેહ;
 અંતર કયા ભરથારસે જીને દેખી સખ દેહ. ૧૫૪
 ગંગા જમના સરસ્વતી સાત સમુદ્ર ભરપુર;
 તુલસી ચાતકકે મતે બીન સ્વાંતિ સખ દુર. ૧૫૫
 કાલુકે ધન ધામ હય કાલુકે પરિવાર;
 તુલસી એસે દીનકું સીતારામ આધાર. ૧૫૬
 સખ દેખે પરખે લીખે બહુત વાચક હોય;
 તુલસી સીતારામ બીન અપનાં નહિં કોય. ૧૫૭
 બ્યું કામીકે ચીતમે ચડી રહત નિત્ય કામ;
 એસે હો કમ લાગી હો તુલસીકે મન રામ. ૧૫૮
 તુલસી પુરા ન માનીએ જો ગમાર કહી જાય;
 જેસે ધરકા નર્દવા ખાલ મોરી બલી પુરા વહી જાય. ૧૫૯
 બીન માગે મોતી મીલે મંગે મીલે ન બીખ;
 તુલસી જો વિશ્વાસ કરે તો મીલીએ વિશ્વા વીશ. ૧૬૦
 તુલસી જીસમ મુચસેં કણુ ન નીકસે રામ;
 તીનકે મુખમેં ડારીએ નવ સાગરકો ખામ. ૧૬૧
 તુલસી એ તન તવા હય તપત સદા ત્રિતાપ;
 શાંતિ હોય જળ શાંતિ પદ પાવે રાંમ પ્રતાપ. ૧૬૨
 પારસમણીકે સંગસે કંચન બધ તલવાર;
 તુલસી હુસમે ના ગયે ધાર બાર આકાર. ૧૬૩
 મન એરણુ એર શબ્દ વન સદયુર મેલ્યા સોનાર,
 તુલસી ઉનકે તીનો ગયે ધાર બાર આકાર. ૧૬૪

શાંતી ગઈ સફેતી આઈ કરશે હરીસે હેત;
 શીર પીછે પરતાયેગો ચુડીઆં ચુગ જાય ખેત. ૧૬૫
 ગીતા પઢે ભાગવત પઢે પઢે જ્ઞાન સપુત;
 દયા નહી શાંતી નહીં જડે માયકે પુત. ૧૬૬
 કયા પાનીકા બુદ્ધ બુદ્ધ કયા વાલુકી ભીત;
 કયા ઝોછેકા આશરા કયા દુર્જનકી પ્રીત. ૧૬૭
 ઝોછેકું સંપત ભદ્ર ત કરે સીંચી ખાત;
 ખાજકે ફરજી ભયે તેઢે તેઢે જાત. ૧૬૮
 કયા દુર્જનકી ચાકરી કયા લંગડેકી સાથ,
 કયા અંધેકું આરસા કયા બહેરેસે ખાત. ૧૬૯
 ચલના દેવળ પુંજીએ નહીં ઓરનસે કાથ;
 જીતને દેખો આતમા ધતને સાલીગ્રામ. ૧૭૦
 જ્યાં રામ ત્યાં કામ નહીં જ્યાં કામ ત્યાં નહીં રામ;
 તુળશી દોનો ના રહે દિન રજની એક દામ. ૧૭૧
 તુળશી મીટે નહીં કલ્પના ગયે કલ્પ તર જાહ;
 જ્યાં લગી દેવ ન કરે કૃપા જનકસુતાકો નાહ. ૧૭૨
 કોટી વિધન સકટ વિકટ કોટી શત્રુ જન સાથ;
 તુળશી બળ નહીં કરી શકે જો સંતુષ્ટ રઘુનાથ. ૧૭૩
 માંગત ડોલત હે નહીં તજી ધર અંત ન જાત;
 તુળશી ચાતક બક્ષતકો ઉપમાં દેત લગ્નત ૧૭૪
 એક બરોસો એકબળ એક આશ વિશ્વાસ;
 સ્વાંતિ સલીલ રઘુનાથ વર ચાતક તુળશી દામ. ૧૭૫
 તુળશી હરિ દરઆરમે કમી વસ્તુ કહું નાંહીં;
 કર્મહીન કલ્પત શીરત ચુક ચાકરી માહીં. ૧૭૬

ન વસન સુત નારી સુખ પાપી હું કે ધર હોષ;
 સંત સમાગમ રામ ધન તુળશી દુર્લભ દોષ. ૧૭૭
 જ્યાં સંતોષ ત્યાં રામ હય રામ સંતોષ નહીં ભેદ;
 તુળશી સંતોષ રહત નહીં સકત વિવિધ વિધિ ખેદ. ૧૭૮
 કયા બયે બન બન શીર જો બની આયો નાહી;
 બનતે બનતે બન ગયો તુલશી ધરહી માંહી. ૧૭૯
 નીચ નીચાર્ધ નહીં તજો જો પાવે સતમંત્ર;
 તુલશી ચંદન લપટી કે વિષ ન તજો ભુજંગ. ૧૮૦
 તુળશી તહાં ન જામ્યો જ્યાં કપટીકા હેત;
 મુખ મીઠી ખાતા કરે અંત કટારી પેટ. ૧૮૧
 તુલશી વહાં ન જામ્યો જનમ ભુમીકે ગામ;
 શેષ અવગુણ જાને નહીં ધરે પીછાનો નામ. ૧૮૨
 તુલશી એસે મુંઢહે ધસે ચામસે ચામ,
 નેન ઝપાટા મારીએ દરદન હીસે કામ. ૧૮૩
 તુલશી ખાંદ સપુતકી જો ઘોખે જુઠ જાય;
 આપ નીભાએ જનમ બર લડકનસે કરે જાય. ૧૮૪
 તુલશી ખાંદ કપુતકી જો જુવે શો વાર;
 ભેડ પુછ બાદર નદી કેસે ઉતરે પાર ૧૮૫
 તુળશી દીલમે દયા નહીં ઝોર કહાવે સાધ;
 વાકી મુખકું દેખતાં કોટી લગે અપરાધ. ૧૮૬
 રામ નામ અમોલ હય ખીન દામહી ખીકાય;
 તુલસી અચરજ દેખીએ કોષ આહક ન ચાય. ૧૮૭

માળા તો મનકી બલી, ઓર કારટકા બાગઃ
 માળામે જો ગુણ હોત તો, કયું બેચત મણીઆરઃ ૧૮૮
 નવ દારકા પીંજરા, તામે પછી પુરન;
 :હેનેકા અચરજ હય. ગયે અચંખા કોન ૧૮૯
 કયું કીજે એસી જતન, જાસે કાજ ન હોમ,
 પવંત પર ખોલે કુવા, કેસે નીકલે તોય (જલ.) ૧૯૦
 કરત કરત અજવાસસે. જડમતિ હોત મુગળ્ય;
 રશ્મરી આવત જતસે, શીલા હોત નીસાન. ૧૯૧
 બલી કરત લાગે વિલંબ, વિલંબ ન પુરે વિચાર;
 બરન બનાતે દીન લાગે, ઢાહત લગે ન વાર. ૧૯૨
 મોહી બાપનો આપનો, જો રહે નિરંતર સાથ;
 શેર પરાયે આપકો. શસ્ત્ર પરાયે હાથ. ૧૯૩
 અમર લોક એક લોક હય, દો પાંજકે ખીચઃ
 નામ લે હંસા ચશે તો, કાજ નમાવે શીશ. ૧૯૪
 દાલકે શીરપર પગ ધરે; સતગુરકા કિપદેશ;
 સતગુર પકડી બાંહડી, લે ચલે આપના દેશ. ૧૯૫
 નામ લીઆ જોને સમ લીઆ, સકલ શાસ્ત્રકો બેદઃ
 ખીના નામ નરકે ગયે, પડ પડ ચારો વેદ. ૧૯૬
 બેદ થકે બ્રહ્મા થકે, થકે શેશ મહેશઃ
 ગીતાકું જહાં ગમ નહીં, વહાં સતગુરકા દેશ. ૧૯૭
 મેં મેરા જુમ ચારકા કહું પુકાર પુકારઃ
 મેરા કહા ન માનીહો, તો બહેજ ધારોધાર. ૧૯૮
 હમ પછી વા દેશકે, વહાં જાત વરણ કુળ નાહીઃ
 શબ્દ મીલાવા હોત હે, દેહ મીલાવા નાહી. ૧૯૯

જાત જાતકો પાહનો, જાત જાત ધર જાય;
 સાહેબ જાત સુજાત હે, સખ ધટ રહ્યો સમાય. ૨૦૦
 જાત નહીં જગદીશકું, તો :હહિજનકું ક્યા હોય;
 જાત જાત કલ કીચમે, હુખ મરો મત કોય. ૨૦૧
 જાત હમારી આતમા, પરમેશ્વર પરિવાર;
 સગા હમારા સંતહે, શીરપર સરજનાર. ૨૦૨
 જાત હમારી આતમા, પ્રાણ હમારો મામ;
 અલખ હમારા ઇષ્ટિ હે, ગગન હમારો ગામ. ૨૦૩
 ક્યા ધરતીકો ફેરહે, ક્યા આબકો તોલ;
 ક્યા સાધુકી જાત હે, ક્યા પારસકો મોલ. ૨૦૪
 સાધુકી જાત ન પુછીએ, જો પુછો છાહી ગ્યા;
 મોલ હોત તરવારકા, ધરા રહેગા મ્યાન. ૨૦૫
 દાદુ કોઇ થીર નહીં, એ સખ આવે જાય;
 અમર પુરુષ આપે રહે, કહે સાધુ લો લાય. ૨૦૬
 સમરથકા શરણા તજે; રહે આનકી ઓટ;
 દાદુ ખળવંત કાલકી કયું કર ખચે ચોટ ૨૦૭
 અવિનાશી કે આશ્ચરે, અજરામરકી ઓટ;
 દાદુ શરણે સંતકે, કદી ન લાગે ચોટ. ૨૦૮
 દાદુ દીલ ફરીઆવકી, ખખર મરેજીવા લાવે;
 તનકી આશા છોડદે, જખ હીરા પાવે; ૨૦૯
 દાદુ દુનિયા ખાવરી, દેસી કહે ખનાખ;
 અણુ દીદી અણુ સાંભળી, શીલાસો ધરે ઉઠાય. ૨૧૦
 દાદુ ગલા ગુસાહકા, મીઆજી મનકું માર;
 પાંચો ખીસમીલ્લા કીજીએ, આતમા જીવ ઉગાર. ૨૧૧

દાદુ દાવા છોડદે નિરદાવે, દીન કટ;
 કમ સોદાગર ચલ ગયા, ઇસ પસારીકે હય. ૨૧૨
 મન તેજ ચેમન ચડયા, લોહીકી કરી લગ,મઃ
 સુદત ગુરકા તીજણા, કોપ ગોંચે સંત સુખણ. ૨૧૩
 ઓખદ ખાકિરી ના રખે, વાકો વેદના ન જાય,
 દાદુ રોગી જાનરા, જો દોશ વેદકો લાય. ૨૧૪
 દયા ગરીબી ખંદગી, એ રાખો દીલ માંય;
 દાદુ કાંટા જીભકા, કીસે લગાવો નાંય. ૨૧૫
 નન કર મન કર વચન કર, કાહુકું દુખવત નાંય;
 તુલશી એસે સંતજન, રામ રૂપ જગ માંય. ૨૧૬
 દયા ગરીબી ખંદગી, સુમતિ સીલ સ્વભાવ;
 એતે લક્ષણ જાધકે, આદિ બક્ત શણુમાર. ૨૧૭
 સાધુ વો સરાઈ હય, કુખે દુખાવે નાંય;
 પાન ફુલ તો રહે નહીં, રહે બગીચા માંય. ૨૧૮
 સાધ ન માગે માગણા, જો માગે વો બાડ;
 સતી ન પીસે પીસણા, પીસે એ તો રાંડ. ૨૧૯
 સખ બન તો તુજશી ભમ, સખ પર્વત સાલીગ્રામ;
 સખ નદી ગંગા વહે, જો ચીને આતમરામ. ૨૨૦
 ઘાટ ઘાટ સખ કોઇ બરે, અવધટ બરે ન કોય;
 અવધટ ઘાટ કબીરકા, બરેસો નિર્મળ હોય. ૨૨૧
 માથાકે પરપંચમે હમ, જુગ જુગ રહે જુલાય;
 ગુર મહારાજ મોહે તારીએ, અખ વૃથ
 જન્મ નહીં જાય. ૨૨૨

માયા હે બહુ ભાંતિકી, કાષ્ટ ખરચે કામ ખાય;
 એક મીઠાવે નામસે, એક નર્ક લખ ખાય. ૨૨૩
 માયા મોટા તુંબડો, તે તારને તારે;
 અણુતાર ફરી બાંધજો, તેયે મુંજવીને મારે. ૨૨૪
 જંડા રોપ્યા એમકા દો પરબતકે સંગ;
 સાધ પીછાને સબકો, દ્રષ્ટ કમલ કર બંધ. ૨૨૫
 જલકે જોતી જીવમીલા, ખીન ખાતી ખીન તેલ;
 ચૌદીશ સુરજ ડિગીઆ, એના અદ્ભુત ખેલ. ૨૨૬
 માંગણુ મરણુ સમાન હે, મત કાષ્ટ માંગો ભીખ;
 માગ્યાસે મરના બલા, એ સતગુરૂકી રીત. ૨૨૭
 અંહકારકી અમીમે, બહયો જાત સંસાર;
 તુગથા બચગથે સંતજન કેવળ નામ આધાર. ૨૨૮
 રામ ચરણ અનુરાગ ખીન, ગન ન લહે શ્રુતિઓધ;
 સહજ ખાતકો ખાત એક, કહું સહજ અંથ શોધ. ૨૨૯
 બહોત ગર્ભ થોડી રહી; નારાયણ અબ ચેત;
 કાલ ચીરૈયાં યુગ રહી, નીશ્ચલીન આશું ખેત. ૨૩૦
 કે મન કયું બટકત શીરે, ભજશ્રી નંદ દુમાર;
 નારાયણ અજહુ સમજ, બયોન કહુ ખીંગાર. ૨૩૧
 તેરે ભાવે કહુ કરો, ભક્ષો પુરા સંસાર;
 નારાયણ તું ખેઠકે, અપનો મરન સંમાર. ૨૩૨
 તનઠ બડાપ પાયકે, અપનો મનમે બિતિ ગરર;
 નારાયણ ગોપાલ ભજ, સાહેબકો ધર દૂર. ૨૩૩
 નારાયણ હરી ભજનમે તું, નહિ દેર લગાય;
 ક્યા જાણે યા દે મે, શ્વાસ રહે કે ખાય. ૨૩૪

નારાયણ મેં સચ કહું, જુજ ઉદ્ધાયકે આજ;
 જો જીવ બને ગરીબ તું તો, મીઠો ગરીબ નીવાજ. ૨૩૫
 અપનો સાખી આપતું, નિજ મનમાંથી વિચાર;
 નારાયણ જો ખોટલે, તાકો તુરત નિકાલ. ૨૩૬
 નારાયણ પર વેદલે, નારાયણ પર જલ્લ;
 નારાયણ એ ખાત કો, જાણે સોઈ તમ (તત્ત્વની) ૨૩૭
 પ્રેમ સહિત અસુઅન ઝરે યુગલકો ધ્યાન;
 નારાયણ તો ભક્તકો, જગમે દુર્લભ જાણ. ૨૩૮
 જનકો પુરણ ભક્તિ હય, તે સખસો આધીન;
 નારાયણ તમ માનમદ, ધ્યાન સલીલકે મીલ, ૨૩૯
 નારાયણ દો ખાતસે, અધિક ઓર નહીં ખાત;
 રસિકનકો સતસંગ, નિત્ય પ્રભુ ધ્યાન દીનરાત. ૨૪૦
 નારાયણ સુખ દુષ્ઠ કિલય. ભ્રમત થયા દીન રાત;
 ખીન બુદ્ધાએ જ્યું આતલે, ખીના કહે ત્યું જાત. ૨૪૧
 નારાયણ સુખ ભોગમે, મસ્ત સખી સંસાર;
 કોઈ મસ્ત વા મોજમે, દેખો આંખ પસાર. ૨૪૨
 ધન જોખન યું જનયગો, જાવિધી ઉડત કપૂર;
 નારાયણ ગોપાળ ભજ, કયું ચાખે જમ ધુર. ૨૪૩
 નિજ સ્વાર્થકે મીત્ર સખ, એહી જગતકી ચાલ;
 નારાયણ જ્ઞાન સ્વાસ્થી, હેતુ નંદકો લાલ. ૨૪૪
 પુણ્ય પાદ પુણ પ્રગટ, કરત સહીત અહંકાર;
 નારાયણ રીજો નહીં, ચતુરનકો સરદાર. ૨૪૫
 નારાયણ નિજ હીયમે, અપનો દોષ નિહાર;
 તો પીછે તું ઓરકો, અવગુન બલે વિચાર. ૨૪૬

વારાયણુ યા જમતમે, યહ દો વસ્તુ સાર;
 સખસો મીઠો બોલવો, કરવો પરઉપકાર. ૨૪૭
 દો જ્ઞાનનકો બૂલમત, જો ચાહત કલ્યાન;
 નારાયણુ એક મોતકો, દુજો શ્રી ભગવાન. ૨૪૮
 નારાયણુ દો બાતકો, દીજો સદા વિચાર;
 કરી પુરાષ ઓરને, આપ કીઓ ઉપકાર. ૨૪૯
 તજપર અવગુણ નીરકો, ક્ષીર ગુણસો કર પ્રીત;
 હંસ સંતકી સર્વદા, નારાયણુ એહી રીત. ૨૫૦
 નર સંસારી લગનમે, દુઃખ સુખ સહે કરોડ;
 નારાયણુ હરી પ્રીતીમે, જો હેતે સો થોંડ. ૨૫૧
 નારાયણુ હરી ભક્તિમે, એ પાંચે નસુદાત;
 વિષય બોપ નીંદ્રા હાંસી, જગત પ્રીતી અહુબાત ૨૫૨
 અહ્માદિક કે ભોગ સુખ, વિષ સમ લાગત તાહી;
 નારાયણુ વ્રજચંદ્રકી, લગન લગી હે જાહી, ૨૫૩
 નારાયણુ કીજો સદા, દુષ્ટ સંગકો ત્યાગ;
 જ્યું લુહારકે ઢીંગ પડે, અદન ચીંઝારી આગ: ૨૫૪
 નારાયણુ સંગ સંતકે, ગયે ન હોત બીગાર;
 જ્યું બીનમોલ સુગંધીતા, મીલે સુમીપ અતાર. ૨૫૫
 નારાયણુ સંગ સંતકે, ગયે ન હોત બીગાર;
 જ્યું બીનમોલ સુગંધીતા, મીલે સમીપ અતાર. ૨૫૬
 બની બનાન બન રહી, ઓર બનનેકી નાહી;
 પુણસી યા વીધી સમજકે, મગન રહો મનમાંહી. ૨૫૭
 ચલના હય રહેના નહીં, ચલનાં વિશ્વાવીશ,
 પુલસી તનકસો ભાગપર કહાં ગુદાવો શીશ. ૨૫૮

ગંગા જમના ગોદાવરી, સિંધુ સરસ્વતિ સંગ;
 સકલ તીર્થ તહીં વસત હે જહાં હરિકથા પ્રસંગ. ૨૫૫
 તુળશી કહત પુકારકે, સુનો સકલ દે કાન;
 હેમદાન ગજદાનતે, બડો દાન સનમાન. ૨૬૦
 પ્રારબ્ધ પેહેલે બની, પીછે બના શરીર;
 તુળશી યહ આશ્રય હય, મન નહીં બાંધે ધીર. ૨૬૧
 દીપ શીખા સમ યુવતી, રસ મન જો નહોતી પતંગ;
 બજહી તમ તજ કામ મદ, કરહી સદા સત સંગ. ૨૬૨
 કામ ક્રોધ લોભાદી મદ, પ્રબલ મોહકી ધાર;
 તીનમે અતી દારણુ દુઃખ, માયા રૂપી નાર. ૨૬૩
 રામ બરોસોં રાખશે, અપને મનકે માંહી;
 કારજ સખહી સુધારહી, બીગડે કધુ નાહીં. ૨૬૪
 રામ બરોશો છાંડકે કરે બરોસો ઓર;
 સુખ સંપતકી કયા ચલી, નર્ક ન પાવે ઠોર. ૨૬૫
 તનકર મનકર વચનકર, દેત ન કાહુ દુઃખ;
 તુલશી પાતક ઝરતહે, દેખત ઉનકો મુખ. ૨૬૬
 તુળશી જોજન હેતસો, સેવા જાને કોય;
 નરકો વશ કરવો કહા, નારાયણ વશ હોય. ૨૬૭
 ચક્રુત ગઈ આનંદસો; રહી તનકસી આય;
 તુળશી ચીંતા મત કરો, શ્રી રઘુવીર સહાય. ૨૬૮
 તુળશી જન્મતેહી લીખ્યો, દુઃખ સુખ જીય કે સાચ;
 બ્યાધી મીલે સો વૈદસોં, કલમ ગ્રહી કયું હાય. ૨૬૯
 પ્રારબ્ધ ન્યો તો દીઓ, જવલગ રહે શરીર;
 તુળશી ચીંતા મત કરો, બજલો શ્રીરઘુવીર. ૨૭૦

તુળશી એસી પ્રીતીકર, જેસે ચંદ્ર ચક્રર;
 ચોંચ બુકી ગરદનલગી, ચિતવત વાહી ઓર. ૨૭૧
 ઉત્તમ અર ચંડાલધર, જહાં દીપક ઉજાઆર;
 તુળશી મતે પતંગકે, સખીજેત એક સાર. ૨૭૨
 મકરી ઉતરત તારસે, પુનિ મહી ચઢત જોતાર;
 જાકો જાસો મન રમ્યો, પહોંચત લગે ન વાર. ૨૭૩
 નીચ નીચ સખતર ગયે, સંત ચરણ લીવલીન;
 જાતીકે અબીમાનસે, છુટે બહોત કુલીન. ૨૭૪
 સોના સાહી નહી લગે. લોહા ધુન નહીં ખાય;
 પુરા બલા જે હરી બગત, કબહુ નર્ક નહીં જાય. ૨૭૫
 કોષ્ઠ તો તન મન દુઃખી, કોષ્ઠ ચિત ઉદાસ,
 એક એક દુઃખ સખનકો, સુખી સંતકા દાસ. ૨૭૬
 કામ કોષ્ઠ મદ લોભકી, જબજગ મનમે ખાન,
 તુળશી પંડીત મૂરખા; દોઉ એક સમાન; ૨૭૭
 પાણી વાધ્યો નાવમે, ધરમાં વાધ્યો નામ,
 દોનું હાથ ઉલ્લેચીએ, એહી શીઆનો કામ. ૨૭૮
 તુળશી સંપત્તીકે સખા પડત વિપતિમે ચીન,
 સજ્જન કંચન કસનકે, વિપતિ કસોટી કોન. ૨૭૯
 કયા મુખ લે હમ બોલીએ, તુળશી દીજે રોય,
 જન્મ અમોલખ આપમ, ચલો અકારત ખોય. ૨૮૦
 સદ્ગુણ શબ્દી ખાણુ હય, અંગ અંગ ડાલા તે ડ;
 પ્રેમ જેત ધાયલ ગીયે, ટાંકા લગે ન જોડ. ૨૮૧
 પ્રેમ અરાઅર યોગ નહીં, પ્રેમ અરાઅર ધ્યાન;
 પ્રેમ બહિન ખીન સાધવા, સખહી ચોણા જ્ઞાન. ૨૮૨

કબીરની સાખીઓ.

- અલતી ચકી દેખકે, દીયા કબીરા રાય;
 દો પડ ભીતર આયકે, સાખીત રહા ન કોમ. ૧
- મન મરે માયા મરે, મરમર જાન શરીર;
 આશા તૃણા ના મરે, કહે ગયા દાસ કબીર. ૨
- કુચા ન હોય આપણા, કુચ ન હોય હીર;
 કીમ ન મીઠા હોય, કહે ગયા દાસ કબીર. ૩
- કબીરકા ગુર કામ હે, લોભીકા ગુર દામ;
 કબીરાકા ગુર સંત હે, સો સંતનકા ગુર રામ. ૪
- કબીર કહે કનક કામની, દોનો વિકટ બડી જલ;
 જાતે હે હરી મીલનકં, તો બીચમે ડાલે સાલ ૫
- માયા બડી ચોરટી, ફાંસ બેઠી હે વાટ,
 નિરગતસે ફાંસ પડે, કબીરા ગયે કાટ. ૬
- કપટી કે મન કપટ બસે, શુરકે મન સંગ્રામ;
 સોબી કે મન ધન બસે, કબીરા કે મન રામ. ૭
- કબીરા કહે મેં હર બજાં, મુવે મુક્તિ પાઉ,
 દોહું હાથમે મોઢક હય, મન માને સો પાઉં. ૮
- કબીરા કાઠી કાટકી, ચોફેર લાગી અગાર;
 નાંહે પડ્યા સો ઊગ્યા, જલ ગયા દેખનહાર. ૯
- કબીર કહે ન તાચીએ, બાખે એસી માત;
 પટમેહે પીછા કાઢે, એસા મેરા નાથ. ૧૦
- સાહેબકા ધર દુર હય, જેસી લાંબી ખજુર;
 ચડે તો ચાખે પ્રેમ રસ, ગીરે તો અખના ચુર. ૧૧

કુછ કરણી કુછ કરમ ગતિ, કુછ પુર્વકી નેક;
 પુણ્ય ભાગ્ય કબીરકો, જો પીયુ ધર્મા અલેક. ૧૨
 કબીર સુલ પર ધર કરે, જમકો કરે સંગાર;
 કાલખી ઉસીકું કયા કરે, જો અષ્ટ પહર હુંશિયાર. ૧૩
 મનકો કહે ન કીજીએ, મન જ્યાં ત્યાં લે જાય;
 પશુ મનકો એસો મારીએ, કે દુક દુક હો જાય. ૧૪
 લક્ષ્મી કહે મેં નીત્ય નવી, કેની ન પુરી આશ;
 કીતને સીંહાસન ચઢ ગયે, કીતને ગયે નીરાશ. ૧૫
 સાહેબ કે દરબારમં, સચેકું શીરપાવ,
 જુડા તમાચા ચાપગા, કયા રંક કયા રાઓ. ૧૬
 કબીરા કહે મેં ટેક ગ્રહી, ગ્રહી : શકે નહી કોય;
 પલ ભર વિસરું રામકું તો, ગુર હત્યા મોએ હોય. ૧૭
 સુખીઓ સખ સંસાર, ખાવે ઓર સોવે;
 દુખીઆ દાસ કબીર, ગાવે ઓર રોવે. ૧૮
 કબીરા તેરી ઝુંપડી, ગલકટોકે પાસ;
 કરેગા સો ભરેગા, તું કયું હોય ઉદાસ. ૧૯
 કબીરા પુકારી યુ કહે; શોધો આપ શરીર;
 પાંચે ઇન્દ્રી વશ કરો, તો આપે દાસ કબીર. ૨૦
 કબીરા ખડા બજારમે, લીએ : સો કાઠી હાથ;
 જો ધર કુંકે અપના, સો ચલે હમારે સાથ. ૨૧
 સાધ મીલે સાહેબ : મીલે, અંતર રહી ન રેખ;
 મનસા વાચા કેર્મના, સાધુ સાહેબ એક. ૨૨
 હદ હદ સખ કોઇ ચલે, બેહદ ચલે ન કોય;
 બેહદકે ચોટે માંહી; રહા કબીરા સોય. ૨૩

સેજ આયા સો ડાલ દીજે, શીર માંગણકું જાઝમે,
 કખીર કહે સુન ખાલકા; ડુલ વિચાર કે શાધમે. ૨૪
 કખીર પંડીત મળ મુવા પઢપઢ બેદ પુરાન,
 ભકતી ન જની રામકી, ખાજ રહા નીસાન. ૨૫
 નારી નાગન એસી ભઈ, નારી દો તરફસે ખાય,
 જીવતે જીવ તો ધન હરે, મુવે નઈ ક્ષમ જાય. ૨૬
 નારી સખ નહારી મત કહો, કોઈ તોરતનકી ખાણુ;
 નારીસે નર ઉપજ્યા, દ્રુવ પ્રહલાદ સમાન. ૨૭
 શીકર શડ કફતી કરે, તાકા નામ ફકીર,
 કપટી માત્ર ન કીજીએ. અંત પેઠ ખુશ લેત. ૨૮
 ગંગા કીનારે ઘર કરો, નહાઓ નિર્મલ નીર,
 દીત વીના ન પામીએ, કહે ગયા દાસ કખીર, ૨૯
 માયા એસી દાકની, ખાયો સખ સંસાર;
 એક ન ખાયો કખીરો, જે રહ્યો રામકે આધાર. ૩૦
 કખીર પગડે દૂર હય, ખીચમે ખડી હમ રાત,
 કયા જાણું કયા હોયગી, રવી ઉગતે પ્રભાત. ૩૧
 કખીર સુતે સુતે કયા કરે, ઉઠ રામ સંભાર,
 એક દીન : એસો જોયગો; લાંબે પાવ પસાર. ૩૨
 આગ લગી બન ખંડમે. ગીરગીર પડે અંગાર,
 દાસ કખીર કંચન બચે, કાષ્ટ બચે સંસાર. ૩૩
 કખીર કખીર કયા કરો, જાવો જમનાકે તીર,
 એક એક ગોખીકે પ્રેમમે, હો ગયે કોટી કખીર. ૩૪
 કરડા શબ્દ કખીરકા, સુનતે લગ જાય આગ,
 અગ્નિની જલ જલ મરે, ગાની સાતા જાગ, ૩૫

શાખી એક કખીરકા, શીખી કહી ન જાય,
 રજબર સંચરે ઘટમે વેા અમર લોક લેખાય. ૩૬
 કખીરકા ધર શીખરપર, વહાં સુરસુરી ગેલ,
 પાડે ન ટકે કીડીકા, કયા ચલા લાધા ખેલ. ૩૭
 કખીર માયા રામકી ચડી નામથે કુદ,
 હુકમ મીટાયા રામકા, આપ ભમ હે ખુદ. ૩૮
 કખીર કરણી આપકી કયા, કરે કીરતાર,
 સાચે સુખ પતિ હોતહે, જુઠા ખાવે માર, ૩૯
 કખીર કીલા નામકા, ઘેરે ગડે નિશાન,
 હીલાએ હાલે નહીં, ચાહે લગે સકલ જહાન. ૪૦
 મેં કખીર સખકી લખું. લખું નિરંજન તાય.
 મેં સરા જુગ ચારકા; કહું પુકાર પુકાર. ૪૧
 કખીર માલા કાળકી, ખોત જખનકા ફેર;
 માળા ફેરો સ્વાસકી, જામે ગાંડ ન મેર. ૪૨
 જૂપ દુઃખી અખધુત દુઃખી, દુઃખી રંદ રીગરીત;
 કહે કખીર એ સખ દુઃખી; સુખી સંત મનઝત. ૪૩
 કખીર સોઈ પીર હય, જો જાણે પર પીડ;
 જો પર પીડ ન જાનહી, સો કાફર એ પીડ, ૪૪
 કખીર કલી યુગ રહીન હય, સાચ ન માને કાય;
 કામી કોધી મશખરા, તીનકા ગાદર કાય. ૪૫
 સ્વામી હો સંગ્રહ કરે, દુજો દીનકો નીર;
 તરે ન તારે આરકો, યું કંથ કહે કખીર. ૪૬
 કયા કીર્તન કલી વિશે, બવસાગરકો નાવ;
 કહે કખીર જમત રનકો, નાહં આર કિપાવ, ૪૭

કથા કીર્તન રાત દીન. જનક ઉગમ એહ,
 કહે કબીરતા સાધકી, હમ ચર્ણકી ખેહ. ૪૮
 કબીર સાંઘ મુજકો, દુખી રોટી દે;
 ચોપડી માંગત મેં ડરં, મત રૂખી છીન લે. ૪૯
 કબીર સોતા કયા કરે, સોટ હોય અઠાજ;
 ઘઘાકા આસન ગીરા, સુની કાલકી ગાજ. ૫૦
 કબીર સોતા કયા કરે ઉદ ન રોવે દુઃખ;
 જાકા વાસા ગોરમે, સો કયું સોવે સુખ. ૫૧
 કબીર સોતા કયા કરે, જાગનકી કર ચોપ;
 યહદમ હીરા લાલહે, ગીન ગીન ગુરકો મોંપ. ૫૨
 કબીર નિદક મત મરો, જીવો આઠ જુગાઠ;
 હમતો સદગુર પાઠયા, નિંદકકે પરસાદ. ૫૩
 કબીર મેરે સાધકી, નીદ કરો મત કોય;
 જો કે ચંદ્ર કલંક હય, તોડ ઉગ્રઆરા હોય. ૫૪
 કબીર લજ્યા લોકકી, ખોલે નાહી સાય;
 જાન ખુઝ કંચન તજે. કયું તું પકડે કાય. ૫૫
 આવત ગાલી એક હય, ઉલટ હોય અને;
 કહે કબીર ન ઉલટીએ વાહી એકકી એક. ૫૬
 કબીર માયા પાપીની. માંગે મીલે ન હાથ;
 મન તે ઉતારી જૂઠકર. લાગી ડોલે સાથ. ૫૭
 કબીર માયા પાપીની. બહુ મીલાઈ લેામ;
 પુરી કીનહુ ન ભોગરી. ધસકા એહી વિચોમ. ૫૮
 કબીર માયા મોહની. મોયે જાન સુમન;
 માંગે હુ છોડે નહીં બઠ બર મારે જાન. ૫૯

- નારીકી ઝાંઝ પડત. અંધે હોત ભુજંગ;
કખીર તીનકી કોન ગતી. જો નીત્ય નારીકે સંગ. ૬૦
- અપની રક્ષા ના કરે, કહે કખીર સમજાય;
કૃપ પરાયા આપના, ગીરે કૃપ જો જાય. ૬૧
- ગાય રોય હસ ખેલકે, હરત સખનકે પ્રાણ;
કહે કખીર યા બાતકો, સમજે સંત સુખાણ. ૬૨
- ઉત્તમ જીભ હે અજગરી, સુન લીજે નીજાનૈન;
કહે કખીર નાકે ગ્રહે, મહા પરમ સુખ ચેન. ૬૩
- કખીર વેરી પ્રબલ હય, એક જીવ રિપુ પાંચ;
અપને અપને સ્વાદકો, બહુત નચાવે નાંચ. ૬૪
- કખીર મન તો એક હે, બાવે તહાં લગાય;
ચાહે હરીકી ભક્તિકર, ચાહે વિષય કમાય. ૬૫
- કખીર યહ મન મશખરા, કહું તો માને રોશ,
જીસ મારગ સાહેબ મીલે, તહાં ન ચાલે કોશ. ૬૬
- કખીર મન પર્વત હતા, અખ મેં પાયા જન;
ટાંકી લાગી પ્રેમકી, નીકરી કંચન ખાન. ૬૭
- ખાન ખનાઈ જગ ઠગ્યો, મન પરખોધ્યો નાહી;
કખીર એ મન લે ગયા, લખ ચોરાશી માંહી. ૬૮
- પઠ પઢકે પથર બયે, લીખ લીખ કે બયે ઈંટ;
કખીર અંતરે પ્રેમકી, લાગી નેક ન જીંટ. ૬૯
- કખીર મન મેલા બયા, યામે બહુત વિકાર;
યહમન કેસ ધોઈએ, સાધુ કરે વિચાર. ૭૦
- કખીર મન ગાશીલ બયા, સુરમન લાગે નાહી;
પૂણી સહેગા ત્રાસના, જમકી દરગાહ માંહી. ૭૧

- કખીર યહુમન લાલચી, સમજે નહીં ગમાર;
બજન કરવેકો આલહી, ખાનેકો હુંશીઆર. ૭૨
- સુખસો નામ રટા કરે, નીશદીન સાધુ સંગ;
કહે કખીર કારી ગજી, કેમે લસે લાગે રંગ. ૭૩
- કખીર કહે કયું ગર્વકર, કાલ ગહેકર કેસ;
ના જાનું કીત મારસી, કયા ધર કયા પરદેશ. ૭૪
- હાડ જલે જયું લાકડી, કેસ જલે જયું ધાસ;
સખજગ જલતા દેખકર, બથે કખીર ઉદાશ. ૭૫
- કખીર એ તન જાતહે, શકે તો રાખ બહોર;
ખાલી હાગે વોહી ગયે, જીનકે લાખ કરૌડ. ૭૬
- મેં મે બડી બલાય હય, શકો તો નીકશો ભાસે;
કહે કખીર કબલગ રહે, રૂઝ લપેટી આગ. ૭૭
- કખીર આપ ઠગાઇએ, ઓર ન ઠગીએ કોય;
આપ ઠગાય સુખ ઉપજે, ઓર ઠગે દુખ હોય. ૭૮
- કખીર નોખત આપતી, દીન દશ લેવુ બજાય;
યહુપુર પટન ચેલ ગલી, શીર ન દેખો આય. ૭૯
- કખીર ખેત કોઇકા, મીરગો ખાયા ઝાક;
ખેત ખીયારા કયા કરે, જો વણી રરે નહીં વાડ, ૮૦
- કખીર ગુરકી બક્તિ ખીન, રાજા ગધા હોય;
માટી લદે કુંભારકી, ધાસ ન ડલે કોય. ૮૧
- કખીરચહ યહ તન જાત હે, શકે તો કોર લગાય;
કે સેવા કર સાધકી, કે હરીકે ગુણ ગાય. ૮૨
- ઉજવલ પહેરે કપડા, પાન સોપારી ખાય;
કખીર રરીકી બક્તિ ખીન, ગદ્દા જમપુર જાર. ૮૩

કખીર સખ જન નિર્ધના, ધનવંતા નહીં કોય;
 ધનવતા સોઘ જનીએ, જાકે રામ નામ ધન હોય. ૮૪
 જન બુઝ જડહો રહે, જલ તજી નિર્જલ હોય;
 કહે કખીર તા દાસકા, ગાંજ ન શકે કોય. ૮૫
 સુમરનકી સુધી યું કરો, જ્યું સુરખી સુતમાંડી;
 કહે કખીર ચારો ચરત, વિસરે કબહુ નાહીં. ૮૬
 સુમરનકી સુધીયું કરો, જેસે દામ કંગાલ;
 કહે કખીર વીસરે નહીં, પલ પલ લે સંભાલ. ૮૭
 સુમરનસો મન લાધએ, જેસે કીટ ભીરંગ;
 કખીર વીસારે આપકો, હો જાય તેહી રગ. ૮૮
 કખીર કુધા કુતરી, કરત મજનમેં ભંગ;
 યાકો દુકડા ડાલકર, સુમરન કરો કરો નિશક, ૮૯
 મારગ ચલતે જોગીર, તાકા નાહીં દોસ;
 કહે કખીર ખેડા રહે, નાશીર કરકે કોશ. ૯૦
 ગુરખીન અહોનીશ નામલે, નહીં સત પર આવ;
 કહે કખીર તા દાસકો, પઠે ન પુરો દાવ. ૯૧
 કખીર તે નર અંધહે, ગુરુકો કહેતે ચોર;
 હરી કો ગુર મેલસી. ગુર કો નહીં ઠોર. ૯૨
 ફલ કારન સેવા કરે, તજે ન મનસે કામ;
 કહે કખીર સેવક નહીં, ચહે યોગના દામ. ૯૩
 કખીર મન મૃતક કુવા, દુર્જલ બયા શરીર;
 પીએ લાગે હરી શીર, કહે કખીર કખીર. ૯૪

કપ્પીર કાવ્ય.

આમાં મહાત્મા કપ્પીરનો દોહરાના અને તેમાં રહેલો ગુદાર્થ ધણીજ સહેલી બાપામાં એવા વિસ્તારપૂર્વક સમજાવ્યો છે કે તે વાંચવાથી સૃષ્ટિ દશ્વરશક્તિ, મૃત્યુ વિગેરે સંબંધીનો ધણીજ ઉત્કૃષ્ટ ખ્યાલ આપે છે. ગમે તેવા પાપાણુ હૃદયવાળા માણુતને પણ આ સારું જ્ઞાન આપી નૂતન જીંદગીમાં પ્રવેશ કરાવે છે. પુસ્તક ફક્ત એકજવાર વાંચવાથી તે વારંવાર વાંચવાની પ્રેરણા કરે એવો એમાં અદ્ભૂત રસ છે આમાં સામર્થ્યઅંગ સ્મરણઅંગ ચિતાવનીઅંગ, જીવનમૃતકઅંગ કામઅંગ આદિ ૨૦ અંગ છે, અને તે એકથી એક એવા અદ્ભૂત છે કે તેનો ખરો ખ્યાલ વાંચવાથીજ થશે. શિવાય આમાં નીચે જણાવેલાં ત્રણ સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો આપેલાં છે. (૧) કપ્પીરને ગુફાની પ્રાપ્તિ (૨) કપ્પીરના અદ્ભૂત ચમત્કારથી કાળ સાહેબે ચિડાઈ જઈ બાદશાહ મારફત કપ્પીરજીને બોલાવી તેમને લોહાની પેટીમાં પુરી ઉપરથી મજબુત તાણુ લગાડી તે પેટીને ડેડા પાણીમાં ડુબાવી દેવી અને બીજી બાજુએ કપ્પીરજીનું સમાધી અવસ્થામાં પાણીપર તરવું (૩) કમાલના મૃતદેહને બાદશાહની સમક્ષ મુર્દે ઉઠે કુદરત કમાલસે એમ કહી સજીવન કરવું વગેરે ચિત્રોના દેખાવો ખાસ જોવા લાયક છે. સર્વ સાધારણોની સમવડતા ખાતર આ પુસ્તક ગુજરાતી અક્ષરમાં છપાવ્યું છે. કાગળ ગ્લેજ હોય, પાકા પુકા ઉપર કપ્પીર સાહેબનો રૂપેરી વરખથી છાપેલો ફોટો, બાંધણી મજબુત હોવા છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧-૧૨-૦ પોપ્ટેજ માફ.

મળવાનું ઠેકાણું.

મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુટે—ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ.

